

Kansallinen Kokoomus r.p.

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta (HE 226/2020 vp)

16.2.2021

Kansallinen Kokoomus r.p.:ltä on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta (HE 226/2020 vp).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rikoslain syyteoikeutta koskevaa säännöstä muutettavaksi niin, että teko olisi virallisen syytteen alainen, jos laitton uhkaus kohdistuisi henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentehtäjä kuulu työpaikan henkilöstöön. Syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Lausunnossa pyydetään arvioimaan hallituksen esitystä erityisesti julkisen luottamustehtävän osalta.

Kokoomus tunnistaa tutkimustiedonkin perusteella todennetun ilmiön, jossa julkisissa luottamustehtävissä toimiviin henkilöihin kohdistuvat erilaiset häirinnän muodot ovat sosiaalisen median välineissä lisääntyneet. Joskus häirintä sisältää myös väkivallalla tai muulla rikoksella uhkailua. Ilmiö on vakava ja huolestuttava niin demokratian kuin oikeusvaltionkin kannalta.

Kokoomus pitää sananvapautta tärkeänä perusoikeutena, jota ei tule kevyin perustein lainsäädännöllä rajoittaa. Yhteiskunnallinen keskustelu on sananvapauden ydinaluetta. Avoimessa yhteiskunnassa niin julkisessa luottamustehtävässä toimivien kuin viranomaistenkin toimintaa tulee voida voimakkaastikin kritisoida. Julkisen vallan on kuitenkin varmistettava, että julkinen luottamustoimi voidaan suorittaa ilman asiattonta häirintää tai pelkotiloja aiheuttavaa väkivallalla tai muulla rikoksella uhkaamista.

Voimassa olevan rikoslain mukaan laitton uhkaus on asianomistajarikos eli syytteen eteneminen edellyttää käytännössä uhatuksi tulleen henkilön aktiivista myötävaikuttamista. Syyttäjä voi kuitenkin tämän estämättä nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, mikäli erittäin tärkeä yleinen etu niin vaatii. Käytännössä kuitenkin olosuhteet, joihin syytteen nostaminen erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi voisivat perustua, eivät uhatuksi tulleen henkilön rangaistusvaatimuksen puuttumisen takia tule syyttäjän tietoon. Erittäin tärkeän yleisen edun kriteerin ylittymisen kynnys on myös tulkintakäytännössä asettunut korkealle.

Tämä on ongelmallista, sillä uhatuksi tulleen henkilön näkökulmasta tilanne, jossa rikosprosessin aloittaminen on riippuvainen hänestä, vaikka uhkaus olisi liittynyt julkisen luottamustoimen hoitoon, voi muodostua kohtuuttomaksi. Uhkauksen kohde voi näin jättää käyttämättä mahdollisuuttaan hakea oikeuttaan ja rikosvastuu jäädä toteutumatta. Pahimmillaan uhkauksen kohde voi luopua vaatimuksista koston tai häirinnän pahenemisen pelossa. Rikosvastuun toteutumatta jäämisen mahdollisuus taas on omiaan heikentämään rikoslain kieltojen ennaltaehkäisevää vaikutusta.

Lakimuutos, jossa esitutinnan suorittaminen ja syytteen nostaminen olisi mahdollista ilman asianomistajan esittämää rangaistusvaatimusta, muuttaisi asetelemaa uhrin asemaa parantavaan suuntaan. Sillä olisi todennäköisesti myös rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus. Sanottuun oikeustilaan päästään muuttamalla hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla laitton uhkaus virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi myös niissä

tilanteissa, kun kyse on teosta, joka on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Kokoomus pitää esitystä hyvänä ja tarpeellisena.

Lopuksi kokoomus kuitenkin toteaa, ettei laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskeva muutos ole yksin riittävä. Lisäksi on tarkasteltava sitä, millaisia muita uusia keinoja olisi mahdollista ottaa käyttöön sellaisen häirinnän torjumiseksi, jossa toiminnan taustalla on todellisuudessa laaja-alaisempi pyrkimys rapauttaa viranomais- tai poliittisen toiminnan arvovaltaa, luotettavuutta, uskottavuutta ja puolueettomuutta tai muutoin epäasiallisin keinoin vaikuttaa viranomaisen tai päättäjän toimintaan ja päätöksentekoon.